

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարեկան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Redaction „Mschak“.
Տ է լ է Ք. օ Ն 253.

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)
Ցայտարարութիւն ընդունում է ամեն լեզուով.
Ցայտարարութիւններ համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տ է լ է Ք. օ Ն 253.

ՄՇԱԿ

Հ Ի Մ Ն Ա Գ Ի Ր Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ա Ր Ծ Ր Ո Ւ Ն Ի

Կիրակի, նոյեմբերի 1-ին, Վանքի մայր եկեղեցում
Մ Ն Լ Գ Ո Ն Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Ի Ս Ե Ա Ն Մ Ի Ր Զ Օ Յ Ե Ա Ն Ց Ի
ժամկան քառասունըրբ օրը կը մատուցանվի պատարագ և կը կատարվի հոգեհանգիստ:
Պատարագի սկիզբն է 10¹/₂ ժամին, հոգեհանգիստի սկիզբը՝ 12¹/₂ ժամին: 1—1

ԲՈՎԱՆԵՐԱՎՈՒԹԻՒՆ

Հացի գինը և ոճրագործութիւնը.—ՆԵՐՔԻՆ
ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ոչնչութիւնը—հերոս, սպրուկը—
բարեգործ. Հանրապետութիւնը. Հայոց թաւառան. Նա-
մակ Փօօթիք. Նամակ երևանից. Նամակ Խմբա-
գրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒ-
ԹԻՒՆ. Փրանսիական մատուցը Կրեյֆուսի գոր-
կի մասին. Նամակ Թիբեթից. Արտաքին լու-
րեր.—ՀՆՈՒՄԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.
—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Փոքր-Ասիայի մի անկիւնը:

յայտնեց այն միտքը, թէ հացի գին վրա
աւելացրած ամեն մի գրոշ տալիս է մի
հատ աւելի ոճրագործ՝ 100,000 բնակչի
վրա: Ապագայում ուրիշ վիճակագիրների
փաստերը հաստատել են հետեւեալ եզրա-
կացութիւնները. 1) սեփականութեան
դէմ գործված յանցանքները շատանում են
երաշտութեան և հացի թանց գների տա-
րիներում: 2) անձնասպանութեան դէմ
գործած յանցանքները նուազում են երաշտ
և թանց տարիներում: 3) առատ տարի-
ներում, երբ հացի և ուտելիքի գինն է-
ժան է, յանցանքները սեփականութեան
դէմ քաշտում են, իսկ յանցանքները անձ-
նասպանութեան դէմ շատանում:

Թիւնները, որոնք, շատ հեշտ կերպով, ա-
միսը մի անգամ աւելացնում են հացի գինը
մի կամ մի քանի կոպեկով, երևի մտածելով
«Ընչ քան է մի քանի կոպեկը»: Այո՛, ո-
չնչէ՛ք քան է մի քանի կոպեկը այն մարդ-
կանց համար, որոնք կամ հայրական օժա-
ւանդութեամբ են ապրում և կամ պատ-
կանում են այս աշխարհի շահախնդիներին
թիւն, բայց նրանց համար, որոնց օրա-
կան վատակը կոպեկներից դէնը չէ անց-
նում, «մի քանի կոպեկը» այնպիսի ծան-
րութիւն է, որ յիշուի կարող է դրոշմ
նրանց գողանալ, լաւբել և նոյն իսկ աւե-
լի մեծ շարագործութեան դիմել: Փող չը
մտանաւ այս փոքրիկ ճշմարտութիւնը
այն մարդիկ, որոնք գրչի մի շարժումով
վճռում են հացի գինը:

մենք գիտենք, որ այդ դամբանականները, ինչ-
պէս և յօբելանական ճառերը յատկապէս ար-
տասանվում են այն նպատակով, որ խօսվի այն
մասին, ինչ որ ամենահին չէ եղել կամ ինչ
որ բոլորովին հակառակն է եղել Ա-
մենը շատ լաւ գիտեն, որ, օրինակ, Իվան Ի-
վանիչ հասել է իր ունեցած աստիճանին ամեն
տեսակ ստորութիւն գործելով, սողալով սրա-նրա
ոտքի տակ. բայց այդ Իվան Իվանիչ հէնց որ
հասաւ իր այժմեան աստիճանին, ասողացող զե-
ռուհից դարձաւ մի անմատչելի մեծութիւն, որ
տանջում է ամենքին... Կամ, օրինակ, ամենքը
գիտեն, որ վաճառական Իվան Պետրովիչ դիզել
է իր հարստութիւնը ամեն տեսակ կեղտոտ մի-
ջոյներով, հարկւարութիւն թշուառների տները
քանդելով, լաւբելով, բայց և այնպէս՝ թէ՛ Իվան
Իվանիչ և թէ՛ Իվան Պետրովիչ գերեզման են
իջնում զովաբանված և փառաբանված: Նոյնը
կարելի է ասել, որ և է հիշին հասարակական
գործիչի, որ և է անմաքուր պաշտօնեայի մասին:
Ո՞վ է մեղաւոր, ո՞վ է այդ տպեղ երկոյթի
պատճառը: Ինչը հասարակութիւնը, ի հարկէ,
և՛ մամուլը: Մենք ենք մեղաւոր այդ տպերի
ստեղծման մէջ. մենք ենք ստեղծում նրանց,
երբ մեր յօբելանական և դամբանական ճա-
ռերի մէջ յիմար, սուր, շողալով ձեռքով փա-
ռաբանում էք այնպիսի յատկութիւններ և ար-
ժանաւորութիւններ, որոնք կերէք գոյութիւն
չեն ունեցել: Մենք ճոխ և շեղ պատկեր ենք
գնում և՛ վախառուի, և՛ բուրժուայի, և՛ արժա-
նաւոր գործիչի կամ գրողի զագաղի վրա. մենք
նոյն իսկ թաղում ենք նրանք մի և նոյն եկե-
ղեցու գավառում. մենք ոչ մի խտրութիւն չենք
գնում այն մարդու մէջ, որ ամբողջ կեանքը
սպրուկի նման ծծել է սրա-նրա արիւնը, վա-
րել է անտակ կեանք և միայն երբեմն-երբեմն
անաղին կերպով ձեռք բերած հարստութիւնից
մի քանի գրոշ նուրբ բարեգործական նպա-
տակի, և այն մարդու մէջ, որի ամբողջ կեանքը
նուիրված է եղել իր հայրենիքի, իր ազգի մը-
տաւոր և բարոյական զարգացման գործին:
Մենք միաժամանակ կատարում ենք և այն
մարդու յօբելանը, որ իր գրական կամ հասա-
րակական գործունէութեան արժեքը ընթաց-
քում թուալուր է հասարակութեան միտքը,
պաշտպանել է միայն կեղծաւորութիւնը, փա-
րիսեցութիւնը, ոչնչութիւնը, պախարակել է
ամեն մի առաջադէմ, աղինու զագաղի, և այն
մարդու յօբելանը, որ իր ամբողջ կեանքում
աշխատել է միայն մարդասիրութեան, առաջա-

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՂՆՈՒԹԻՒՆ—ՀԵՐՈՍ, ՏՁՐՈՒԿ—ԲԱՐԵՎՈՐԾ

Ռուսաց հրապարակախօս Լ. Օբոլենսկի հարց
է տալիս «НОВОСТЯ» լրագրի մէջ, թէ ինչ է պատ-
ճառը, որ կեանքի մէջ ամեն տեսակ շարժութիւն-
ներ գործող անձինք, վնասակար և հիշին հասա-
րակական գործիչներ, անպիտան պաշտօնեաներ
երբէք չեն մտածում իրանց արարքի վրա, չեն
վախենում քննադատութիւնից և անվրով կեր-
պով շարժանկում են իրանց գործը, ապահով
լինելով որ ոչ մի քննադատութեան և դատա-
պարտութեան չեն ենթարկվի: Նվթէ կամենում
էք իմանալ դրա պատճառը, պատասխանում է
Օբոլենսկի, կարգապէք մեր լրագրի մէջ տրու-
վող բազմաթիւ դամբանական և յօբելանական
ճառերը: Նվթէ որ և է մի օտարազգի կամենայ
զագաղար կարգել մեր կեանքի մասին այդ
դամբանականների հիման վրա, նա պէտք է այն
կարգապահութեան գայ, որ մեղանում ամեն մի
պաշտօնեայ հերոս է, որ մեր դիւանատները լի
են մարդասէր, վե՛հ զագաղարների տէր պաշ-
տօնեաներով, որ նրանք՝ այդ պաշտօնեաները և
հասարակական գործիչները, սրբել են որբերի
և պարիսերի արտասուքը, հայրաբար ընդունել
են խնդրեք աստիճաններ, մտել են ժողովրդի զը-
րոթեան մէջ, ամեն տեսակ կարեկցութիւն և
աշակցութիւն են ցոյց տուել նրան և այլն:
Բայց մենք ձեզ հետ, ընթերցող, շատ լաւ գի-
տենք, թէ ինչ են նշանակում այդ դամբանա-
կանները—շարժանկում է յօղուածի հեղինակը.

ՀԱՅԻ ԳԻՆԸ ԵՒ ՈՃՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր քաղաքային վարչութիւնները շատ
անգամ, առանց երկար-բարակ մտածելու,
աւելացնում են մի կամ երկու կոպեկ հացի
գնի վրա, զեկավարվելով լոկ այն նկա-
տումներով, թէ ցորենի և ալիւրի գինը
թանկացել է և հացափառները վնաս
են կրում: Սակայն թէ՛ նրանք լաւ իմա-
նային, թէ՛ նոյն իսկ կէս կոպեկի
յաւելումը հացի գնի վրա ինչպիսի հե-
տեւանքներ է արտադրում և ինչ ազդեցու-
թիւն է ունենում ազգաբնակչութեան վրա,
շատ հաւանական է, որ նրանք կամ չէին
աւելացնի, կամ հացափառներին կրած
վնասն իրանց կը տուժէին, որպէս զի
խափանէին աղետալի հետեւանքները:

Արդարադատութեան միջնորդութեան
օրդան «Журналь Министерства Юсти-
ции» ամսագրի վերջին համարի մէջ տրու-
ված է ճարտօնական մի յօդուածը, որ ցոյց
է տալիս, թէ հացի գինը մեծ ազդեցու-
թիւն է գործում յանցանքների շարժման
վրա Ռուսաստանում և այն էլ սեփակա-
նութեան դէմ ուղղած յանցանքների վրա:
Արեւմտեան եւրոպայում ոճրագործական
վիճակագրութիւնը շատ որոշ կապ է գտել
ոճրագործութեան մէջ մի կողմից և հացի
գնի մէջ միւս կողմից: Ինչ 1867 թիւին
յայտնի գերմանացի ստատիստիկ Մայէր

Սյոք երեւոյթը շատ հեշտ է բացատր-
վում. երաշտութեան և հացի թանց գը-
ների փամայակ ազգաբնակչութեան մեծ
մասը ուտելիքն առնելու միջոցներ չունի
և չունենալով այդ միջոցները նա գայթա-
կվում է օտարի քոյրը սեփականելու
թուլանալը սնդի պակասութիւնից, և
մանաւանդ ողբելիք ըմպելիքների գործ չա-
ծելը, բնականաբար, առաջ է բերում ու-
րիշի անձնաւորութեան վրա յարձակվու-
ղիքների նուազումը: Հակառակ երեւոյթ
է տեղի ունենում առատ տարիներում:
Դրանից հետեւում է, որ ամենալաւ մի-
ջոյնը պակասեցնել յանցանքների թիւը, ոչ
թէ իսկապէս դատաստանական հալածանք-
ներ և պատիժներն են, ոչ թէ բանտար-
կութիւնները, այլ ժողովրդական մասայի
տնտեսական բարեկեցութեան մա-
սին մտածելը և այնպիսի գրութիւն ըս-
տեղծելը, որ երաշտութեան և հացի
թանցութեան տարիներում հացի գինը չը
բարձրացնի, այլ թողնվի միևնոյնը: Ա-
հա այդ ճշմարտութիւնը պէտք է ի նը-
կատի ունենան. մեր քաղաքային վարչու-

առարկանները: Ճաւախ է և լիովին մեղադրելի,
որ մեր հոգեւորականները անփոյթ եղած են վա-
ւերական տեղեկութիւններ թողելու ապագայ
սերունդներին այն գաղթականութիւնների մա-
սին, որոց հետ իբրև առաջնորդներ կամ առաջ-
նորդներէջ իբրև զլիաւորներ փախչելով հայրե-
նի հողից եկած և հաստատված են Փոքր-Ասիա-
յի զանազան քաղաքներում: Այս իբրև հարցու-
ցի և փնտնեցի պաշտօնական գրութիւնները
«Այդ տեսակ բան չը կայ, պատասխանել ինձ
կեղեցիկին երէցը, մի քիչ զարմանալով իմ
խնդրածի վրա: Միայն աւանդութեամբ ծանօթ
է, թէ առաջին կեղեցիցի զոր շինած են Վերին
թաղի հայերը, այրած է անյայտ ժամանակի
մէջ, յետոյ կանգնած են մի երկրորդը, որ դեռ
այժմ գոյութիւն ունի նոր կեղեցիցիցի միայն մի
քանի քաղ հետի, նրա բակին մէջ իբրև մուկ
և խարխուլ չէնք, որ այժմ մանուկներին կը
ձուռայէ իբրև վարժարան: Իսկ նորը որ գերա-
զանց է իր մեծութեամբը և յարաբերական զե-
ղեցիկութեամբը նախկին երկրեցից, գոյութիւն
ունի միայն մի քանի տասնեակ տարիներից ի
վեր: Ենթի կամարը ցոյց կը տայ մի քանի
ձեղքեր, որ յառաջացած են անցեալ երկրա-
շարժներից, որ այս կողմերում ոչ հազուադէպ
են, ոչ ալ անվտանգ. իսկ ներքին կարգադրու-
թիւնը ճիշդ այնպէս է, ինչպէս առհասարակ հայ
կեղեցիներինը, յատուկ ծածկված է արևելեան
դրոքերով, ինչպէս մասնագական մզկիթներինը,
իսկ նստաբանների սովորութիւնը նոր ներմուծ-
ված է: Վերնատանը՝ որ իր դրոշմով կը համապա-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Փ Ո Ք Ր - Ա Ս Ի Ա Ց Ի Մ Ի Ա Ն Կ Ի Ի Ն Ը
(Տ ա ա ա ռ ո լ թ ի լ է ն ն ե ր Ե)

Տիպերի զանազանութիւնը կը վկայէ, թէ
հայ ազգը ունի իր մէջ ցեղային տարբեր տարբեր,
որոնք մեզ անձանօթ և անյուշտ շատ հին ժա-
մանակների մէջ խառնված և լուծված են Հայ-
աստանի հողին վրա և ծնունդ տուած այսօրվայ
հայաստ ժողովուրդին: Սրբ աչքի առջև կը բե-
րեմ Մագնէզիայի երկեսն. հայ հասարակութեան
մէջ երկցող տիպերը, որոնք կը յիշեցնեն կամ
մեծ նմանութիւն ունեն ինձ ծանօթ օտար տի-
պերին հետ, կը յայտնվի սա եզրակացութեան,
թէ հայերիս մէջ պէտք է խառնված լինեն սե-
մական-ասորական և բացառապէս թաթարա-
կան տարբեր. իսկ գտնել մի միջին հայ տիպ,
որ ունենար բացարձակապէս որոշ յատկանիշ-
ներ, որոցմով կարելի լինէր անվրէպ զանազա-
նի զայն հարեան ժողովուրդներից, ինձ գրեթէ
անկարելի գործ կերել. վասնզի հայը չունի մի
ֆիզիքական յատկանիշ, որ յատուկ չը լինէր ա-
ւելի կամ պակաս բարձր աստիճանով նաև ա-
սորիին, քրդին, պարսկին կամ թուրքին, և
փոխադարձաբար: Այսպէս, օրինակի համար,
մարմնի թուխ գոյնը և առատ մազերը, գորա-
ւոր թիթը, մեծ և մուկ աչքերը, լայն և թա-

յօնքերը նոյնքան սովորական են հայ տարբին,
որքան դրացի ժողովուրդներին մէջ, և ես կը
կարծեմ, թէ աւելի մոտեցած կը լինիք ճշմար-
տութեան, երբ ընդունենք, թէ Փոքր-Ասիայի
բոլոր ժողովուրդները ցեղային ամենամոտ ազ-
գականութիւնը ունին իրար հետ, այսինքն,
թէ մի և նոյն բանից ծագում են առած և մի-
այն գէնքի յաջողութիւնները և կուլտուրական
բարձրութիւնը այս ինչ ցեղի գերակշռութիւն
տուած են այն ինչ ցեղի կրակ և զայն ստիպած
ընդունելու իր լեզուն և դաւանանքը: Բայց առ-
տի, եղած են նաև փոխադարձաբար զաղթա-
կանութիւններ մի երկրից դէպի միւսը, որոնք
ժամանակի ընթացքում բարձրին խառնված են
մեծամասնութեան հետ և այսպէս առաջ բերած
տիպերի նոյնութիւնը հարեան ժողովուրդներին մէջ:
Վարի թաղի հայ զաղթականութիւնը եկած է
Նոր-Նախիվանից աւելի կանուխ քան թէ Վե-
րին թաղիցը, և թէն այս մասին չկան գրուող
հաստատութիւններ, սակայն աւանդութիւնը կը
վկայէ որ, ինչպէս կը կարծեմ, բարձրվին վրո-
տանկի պէտք է լինի, քանի որ իրողութիւնը
այնքան հին չէ և անցած սերունդների թիւը
ոչ այնքան մեծ, կենթադրվի, թէ Վարի թաղը
հաստատված է 3¹/₂—4 դար առաջ, մինչդեռ
Վերին թաղը չի կարող 3 դարից աւելի հնու-
թիւն ունենայ, ինչպէս համոզվեցայ այդ թաղի
թիւնիցը: Մի փոքր զանազանութիւն կը նշմար-
վի երկու թաղերի լեզուներին մէջ և անկառ-
կած Վերին թաղեցիք մի աւելի մաքուր հայե-

ՆԱՄԱԿ ՓՕԹԻՒՑ

Հոկտեմբերի 29-ին

Հոկտեմբերի 27-ին, քաղաքային տան դահլիճում կայացաւ Փօթիի նոր ձայնաւորների առաջին նիստը, որի զբաղմունքը առարկան էր նոր քաղաքային ընտրութիւնը և քաղաքային վարչութեան երկու անդամների ընտրութիւնը...

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Հոկտեմբերի 25-ին

Այսօր, դուայի դահլիճում, նշանակված էր Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը և չը նայած՝ երկրորդ անգամ էր, որ անդամները ժողովի էին հրաւիրուած, բայց և այնպէս ներկայ եղողներ շատ քիչ էին: 200-ից աւելի անդամներ ժողովին ներկայ էին ընտրութեան 19 հոգի, մի թիւ, որի կէսը աւելի լուով պաշտօնատար անձեր պիտի ընտրվէին: Միանգամայն անբացատրելի անտարբերութիւն... Ժողովը նախ զբաղվեց 1899 թ-ի նախահաշուի ընթացքի քննարկմամբ, եկող տարի սպասուած է ժողովը 3750 թ. 13 կ., որից դարձաւ ընկերարարներին և ազգատանոցին յատկացրած անձեռնմխելի 1860 թ. 13 կ. դուայը ղուրս գալով, մնում է 1890 թ-ը: Նախահաշուի ընթացքով մէկ յնորդ տեղի ունեցաւ՝ չորս անդամի, երեք անձանց հրաւիրութիւններով, ընդհանուր ժողովը նախագահ ու քարտուղարի ընտրութիւնը: Ընդհանուր ժողովը նախագահ ընտրվեց Վ. Յրիզաբարեանց, քարտուղար՝ Մ. Տէր-Սարգսեանց: Վարչութեան անդամներ վերընտրվեցին՝ Տ. Տէր-Յակոբեանց, Ս. Տէր-Մարտիրոսեանց, ընտրվեցին Ս. Մուրադեանց, Գ. Ազիզեանց, անձնագիրահարգներ՝ Ա. Տէր-Գաբրիէլեանց, Հ. Աստուածատրեանց և Վ. Պողոսեանց, և ընդհանուր ժողովի անդամներ՝ Յ. Նաղա-

դիմութեան, լայն և առողջ մտքերի յարթանակի համար:

Արժէ մտածել այս մասին. եթէ մի մարդ, որքան էլ չարիք գործած լինի իր կեանքում, առաջուց ապահով է, որ իր յարեանական կամ դամբանական ճառասանները և հետեւորները իր նման ոչնչութիւնը պէտք է հերոս ստեղծեն, ոչ միայն պիտի լուծեն իր գործած չարիքների մասին, այլ և չունեցած առաքելութիւններ վերագրեն իրան, ասացէք, ինչպէս էինք, էլ ինչպէս կարող է ստիպել նրան փոխել իր վարմունքը, ուղղութիւնը, և զղջալ: Ամեն մարդ փառասէր է, ամեն մարդ ցանկալի է, որ իր մահից յետոյ կամ կենդանութեան ժամանակ իր մասին լաւ խօսեն, իրան գովեն: Այնպէս նախ ինչքան այդ չը ցանկանայ, նրա բարեկամները, կամ ազգականները, կամ ընտանիքը այնքան մտածում են այդ մասին, որ մաշում են խմբագրութիւնների չէմբերը, որպէս զի իրանց մեծեալի կամ յարեանի մասին լաւ բան գրվի... Բայց եթէ այդ տեսակ մարդիկ իմանան, որ ամբողջ մասունքը, կամ հասարակական կարծիքը, միաձայն միայն զուտ ճշմարտութիւն կանոն, կամ ստան, սպանել լ. ու թ. ի. ի. կը պահպանի նրա յարեանի կամ մահվան մասին, հաստատեցէք, որ այդ հանդամանքն ազդեցութիւն կը գործի նրա վարմունքի վրայ, ուրեմն՝ կանխարգելիչ, կը սանձահարկ այն մարդկանց, որոնք ամեն տեսակ ստոր միջոցներով են իրենց գովասանք վաստակելու կամ իրանց մասին խօսեցնել տալու համար:

Հ Ա Մ Ք Տ Ա Ր Ա Ն

Վարձը էլք երևակայել, ընթերցող, որ մի օր որոշ ուղղութեան մասունք հասնի այն անհեթեթութեան, որ սկսի բարոյնը, թէ Վովկասի աւագակութիւնների պատճառը... հայերն են: Այսօր, այդ անհեթեթ է ծիծաղելի դատավճիռն էլ արտասանվեց «Новое Время» լրագրի էջերում (№ 8140):

Ո՞ւմ չէ յայտնի Վովկասեան աւագակութիւնների խնդիրը. այժմ մի ամբողջ գրականութիւն կայ տեղոված այդ մասին: Հաւաքված տեղեկութիւնների հիման վրայ և մանաւանդ կտուտվարչական իշխան Փօլիցիի վերջին շրջաբերական-հրահանգից յետոյ, կատարեալ հնարաւորութիւն կայ որոշել, թէ ինչ պատճառներ են նրա պատճառմ աւագակութեան զարգացման մեք երկրում և ինչ միջոցներով կարելի է նրա առաջն առնել: Աւագակութիւնը ամենից շատ զարգացած և տարածված է թուրք ազգայնականութեան մէջ չնորհիւ մասնաբաժան ժողովրդի աշխարհապայեցողութեան, խոր տղիտութեան և մասամբ տնտեսական պայմանների և վերջապէս չնորհիւ տեղական ոտակակութեան վատ կազմակերպութեան: Երկրի մէջ արմատացած այդ չարիքից մնաւորներ են բոլոր հպատակ ազգերը՝ և՛ հայը և՛ վրացին և՛ թուրքը և՛ մայակներ և՛ գլխաւորապէս իտալացի, աշխատասէր, հողագործ տարրը: Իսկ այն տեղերում, ուր ազգաբնակչութիւնը բաղկացած է միայն հայերից և թուրքերից, մնաւորներ է հայ տարրը: Աշխատեցէք

վերացնել աւագակութիւնը առաջացնող պայմանները—տղիտութիւնը և քաղաքակրթութեան հակառակ աշխարհայեացքը, աշխատեցէք ունենալ իր կոչման բարձրութեան վրայ կանգնած ոտակակութիւն, ջնջեցէք կաշառակերութիւնը և աւագակութիւնները այլ ևս ոչ մի նող չը գտնելով իրանց զարգացման համար, ինքն իր բանց կը վերացվեն, կը ջնջվեն: Այդ ուղղութեամբ և սկսել է գործել այժմ երկրի բարձր իշխանութիւնը և այդ ապացոյց է, որ նա ճիշդ է ըմբռնել շարժել ոգին և պատճառը:

Բայց այդպէս չէ մտածում, այդպէս չէ հասկանում «Новое Время» լրագրի հրատարակչութիւնը: Եթէ թուրքերը աւագակութիւն են անում, պատճառը, նրա կարծիքով, հայերն են, հայ սեպարատիստները: Ինչպէս, կը հարցնէք: Նրա համար, պատասխանում է երեւելի հրատարակչութիւնը, որ աւագակութիւններն առաջին առեւելու համար Վովկասում միայն մի միջոց կայ—ուճեղացնել երկրի մէջ ուստարրը, իսկ այդ խելացի ձգտումը խափանվել է միշտ... հայ սեպարատիստական շարժման գաղտնի գործակալ-պարագլուխները կողմից:

Օ՞ր ուրեմն կեցցէ յիմարութիւնը: Բայց դեռ էլք լսեցէք, դրսնով չէ վերջանում անմիտ, եթէ չառեւել կեղտոտ մեղադրանքը: Որպէս զի հայ սեպարատիստները կարողանան իրագործել իրանց ձգտումները, ասում է հայրենիքի երեւելի պաշտպանը, նրանց հարկաւոր է, որ ռուսաց իշխանութիւնը չունենայ ոչ ազդեցութիւն, ոչ իսկական ոյժ, որ ամեն բան կարելի լինի գնել փողով, նուազապէս, զբարտեւի—մի խօսքով, որ ամեն տեղ պղտոր ջուր լինի: Եւ իր բարբառված երևակայութիւնը աւելի առաջ քշելով, երեւելի հրատարակչութիւնը պարտադրի ասում է... Հէնց հայոց մասունքը (նրա հետ միասին և մի բանի ռուս լրագրից) գրում էր այդ տօնով... Հայ հրատարակչութեան Արքայապետը նշանաբանը և լուրհոգը—«Վովկասը կովկասցիների համար» և միանգամ ընդհանուր թիշմառ (այսինքն Ռուսաստանի) դէմ—այդ սխտեմի հիմնական թեզիսներն էին, սխտեմը, որ հիմնված էր ստակութեան և ստորին վարչութեան ապականութեան վրայ:

Ճիշդ որ հմար տարան... Միտաղբեցէք, ընթերցող, լուս ծիծաղեցէք, և ներքեցէք մեզ, որ մենք էլք մի անգամ ձեզ ստիպում ենք կարդալ այդ «Տանքաճանօթ» կեղտոտութիւնները...

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Հոկտեմբերի 28-ին, ագնականներ թատրոնում կայացաւ մի «պատմական» ներկայացում: Մենք կը լուչինք այդ երեխայական ներկայացման մասին և ներդառնալ կը գործնական, եթէ մեզ առիթ չը տային խօսելու: Ասֆիշան յայտարարում էր՝ «արտիստ թատրազն անդամների կը ներկայացնէ «Հարմակ և Աշիշն» պատմական ողբերգութիւնը, Ծ արարուածով, հեղինակութիւն Հէրմաննի»: Ուրեմն մեր առաջ հանդէս եկաւ մի որոշ ցէնդի և պատրաստ լինեալ տեղ մարդ և մենք էլ

իրաւունք ունենք որոշ չափով դատել այդ արտիստի ընդունակութիւնները. նախ մեզ համար մտքն է այդ գործի այսպէս ասած՝ իրաւական կողմը: Ի՞նչ իրաւունքով այդ երիտասարդը կուզէ է իրան արտիստ և ինչպէս է այդ անուան հետ խաղում և ժողովրդային հասարակութեանը, արդեօք ինչ է տալիս նրան այդ իրաւունքը. անցիտ ծառայութիւնը, թէ ցէնդը: Նոյն իսկ աւարտած և որչ չհօյա անցած մարդիկ թոյլ չեն տալիս իրանց անուանել արտիստ, որովհետեւ այդ բարոյական իրաւունքը ձեռք է բերվում բեմական քայտի դիրք ստեղծելուց, երկար աշխատելուց և ծառայելուց յետոյ: Մի մարդ՝ որ հասկացողութիւնը չունի պիէտի մէջ նկարագրած դարձում մասին, նրա ոգու և պահանջների մասին, չը գիտէ բեմական գեղարուեստի տարրական կանոնները և իրան անուանում է արտիստ, նա մեծ յանդուգն է: Այդ երեկոյ ամեն ինչ կեղծ էր՝ սկսած Հէրմաննի «պատմական» ողբերգութիւնից, որ ոչ մի կրիտիկայի չի կարող դիմանալ: Կան անբովանդակ պիէտներ, որոնց տաղանդաւոր դերասանները յաճախ խաղում են՝ մտապէս տալով պիէտի պատկերացումները, և միւս կողմից կան գեղեցիկ բեմական գրուածքներ, որոնք մտապէս են տալիս գերաստանների վատ խաղը: Սակայն որչ զիչք տարբարտարար ոչ մէկը չը կար և այդ պատճառով էլ դերասանների խաղը, չորը և զբիւրկուշտ ծիծաղ էր պատճառում հասարակութեան: Այս բոլորին աւելցրեց և հայկական երկար անտրակտները և ձեռք առաջ կը պատկերանայ հոկտեմբերի 28-ի երեկոյեան էստէտիկական դուարձութիւնը... Ի հարկէ, ամեն մարդ իրաւունք ունի դուարձանալու, բայց ոչ ուրիշներին ձանձրացնելու... Գուցէ այդ ներկայացումը և այդ սիրողները լաւ լինէին մի ընտանեկան կամ գիւղական թատրոնում—դրա դէմ ոչինչ չունենք. գուցէ այդ երիտասարդը ցանկանում է իրան նուիրել թատրոնին և լինել մի համեստ գործիչ, —դրա դէմ էլ ոչինչ չունենք. ասում ենք գուցէ, որովհետեւ այդ գիշերվայ թէ պիէտը, թէ խաղը կեղծ է և մի վերջնական գաղափար կարծով գծուար էր: Կամ գուցէ երբևտեսարը կարծում է, թէ իր արտաբերը և ձայնը ամեն բան մտապէս կը տան: Նոյն իսկ համեստ դերասան դառնալու համար, բայցի բընական մի բանի ընդունակութիւններից, հարկաւոր է ունենալ մեծ պաշար, որը ձեռք է բերվում աստիճանաբար զարգանալով և երկար աշխատելուց յետոյ: Յամենայն դէպս համեստութիւնը չը պէտք է մոռանալ: Լաւ է սկսել փոքր դերերից: Նոյն գիշերն առաջին անգամ բեմ էր դուրս եկել օր. Տէր-Յովհաննիսեան—պատասխանատու դերի մէջ, որը աւելի առաջ մեռաւ դերի ծանրութեան տակ, քան պ. Հէրմաննի էր ուզում սպանել Աշիշին... Բայց կարծում ենք, որ փոքր դերերի համար նա պիտանի կը լինի: Ընդհանուր առմամբ, պ. Հէրմաննի պատմական» ողբերգութիւնը գովել էր իր պատմական դերակատարներին. Qualis talis grex! Յանկալի է, որ այդ տեսակ ներկայացումները չը կրնանք:

Thaleia

տասնամեկ կաթօլիկ կամ բողոքական եկեղեցիների զբոնման յատուկ վայրին, դեռ կը գրաւէ դէպի ինքը հայ կիւնքի աննամայն ժամը, քանի որ հայ տեսութեամբ՝ անպարկեշտ է կամ առնուազան անվայել, որ կիւնքը կանգնեն միևնոյն տեղի վրայ այդ մարդերի հետ: Ես բարձրացայ վերնատունը թէ Ս. Լուսաւորիչ և թէ Ս. Միսն եկեղեցիներում և ցատով նկատեցի, թէ մաքրութիւնը նոյնքան բացակայ էր նոյն, որքան այրերի յատուկ վայրի մասին մէջ: Իսկ լքված և անկարգ վիճակի մէջ գտայ երկու կողմնակի մատուռները և նոյն իսկ գլխաւոր խորանը և իր շուրջը. կիսովին վառված և դէս ու դէն նետոված մոմեր, ձայնաւորների կեղտոտ շապիկներ, շատ փոշի, եկեղեցական զանազան առարկաների մի անուշիկ խառնուրդ, անհ ինձ պարզվող տեսարանը խորանին ետեւ և պատուհաններին մէջ, այնպէս որ ամենատուր տպաւորութեան տակ թողուցի եկեղեցիին այն մասը, որ, ինչպէս կը պահանջէր բարեպաշտութիւնը և ճշմարտ իրօնապետութիւնը, պէտք էր ամեն ինչ մի օրինակի մաքրութեան և կարգի մէջ գտնվէր, յար և նման բրիտանոնայ այլ եկեղեցիներին: Սակայն ստիպանութիւնը այնքան խոր և հաստատ արմատներ արձակած է հայերին բարբերին և տեսութիւններին մէջ որ, թէ է և վերին աստիճան ցաւալի, սակայն բոլորովին բընական էր հայ սրբավայրերը գտնել այդ յետնալ վիճակի մէջ և լաւագոյնի, ազնուագոյնի ճաշակը չունեցող ժողովուրդը ոչ կարող էր և ոչ ալ արժանի լաւադրել և գեղեցկագոյն տա-

ճարները տէր լինելու: Իսկ խորանին և առհասարակ եկեղեցիներին զարգարանը այնքան հեռի է մի կրթի՞ ճաշակի արտասայտութիւնը լինելը, որ մարդ, երբ հոն կը մտնէ, իր կրօնասիրական զարգումը վրաւորված կը զգայ և կը կարծէ գոտուրի հեթանոսական ժամանակներից մնացած մի մեծեանի կամ մի կուստոնի վրայ զանազան պոռոտ դրոյններով ծապակէնի կտորներ, խամսած կամ այրվելով ծալված գեղարուեստական արժէքից դուրի պատկերներ և ոսկի ու արծաթի մի անհամեմատ առատութիւն և հարստութիւն, որ բաց է ի բաց կը հակասէ բրիտանութեան պարզասէր ոգիին: Վերին թաղի բոլոր հայ տները, առանց բացառութեան, կը զբաղվեն ոտասանագործութեամբ և այն է իրանց ապրուստի գլխաւոր միջոցը. իրանց գործիքները այնքան նախնական են և հետեալաբ իրանց արտադրութիւնները, թէ է սիրուն և դիմացկուն, այնքան ծանր աշխատութեամբ ի գուլիս բերված են, որ ևս անմիջապէս յիշեցի Քօստիայի շինականների նոյնատեսակ գործուածքները, որոնք կը պատրաստվին գրեթէ մի և նոյն նահապետական գործիքներով. թէ կիւնքի և թէ այդ մարդերի բոլոր ձեռքակերպումները և ճանդերձեղները գործված են իրանց տների մէջ և գոհացում տալու համար թէ այս ընտանեկան պահանջին և թէ բաւականաչափ արտահանելու համար դէպի երկրի ներսերը, մարդիկ ստիպված են երբեմն բանել օրական մինչև 14 ժամ և որպէս զի աշ-

խատութիւնը կարելի եղածին չափ արդիւնաւոր լինի, այնպէս բաժանած են զայն, որ ընտանիքի բոլոր անդամները թէ մեծ և թէ փոքր, թէ այր և թէ կին, կը մասնակցեն գործին, իրանց ոյժերի և ընդունակութեան համեմատ: Ես կուզէի երկու խօսքով յիշել նաև այն բազմաթիւ եկեղեցական պատկերների մասին, որոց պատահեցայ երկու եկեղեցիներում: Ամենքն ալ զուրկ են գեղարուեստական իսկական արժէքի և կարող կը զբաղվեն առ առաւելում մի կէս տարու հնութեան շահկանութիւնը: Կան պատկերներ, որ կը ներկայացնեն հայ եկեղեցայ նշանաւոր անձնաւորութիւնները, օրինակ՝ Գրիգոր Լուսաւորիչ, Գրիգոր Նարեկայի կային, կան, որ կը ներկայացնեն հայութեան ազգային եկեղեցական ամենանշանաւոր դէպքերից մին, ինչպէս Տրդատ թագաւորին և ժողովուրդին զարձը դէպի բրիտանութիւն: Բոկ պատկերների ամենամեծ մասը ի հարկէ կը ներկայացնէ բրիտանութեան տեղեկարարները դէմբեր, ինչպէս Մարտալ Աստուածածին Յիսուս մանուկին հետ, Յովսէփ, չորս առաքելները կային Սակայն նաև Հին կտակարանի նշանաւոր դէմբերից շատեր ներկայացված են, ինչպէս Մովսէս, Գալիթ և այլ մարդաբաներ, և մինչդեռ ամենքն թէ իբրև յուզում և թէ իբրև նկարչութիւն հայ վարպետների գործերը պէտք է համարել տեսալ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիի մէջ մի շատ անարուեստ և անյաջող ընդօրինակութիւնը այն աշխարհածանօթ պատկերին, որ կը ներկայացնէ Քրիստոս իր առաքելների հետ նըս-

տած սեղանին շուրջը և արդէն արտասանած իր՝ «Մի ոմն ի ձէնը մատնելոց է դիւար»: Ես հանդիպած եմ այս պատկերին իր գեղարվեստական հիմնալի կատարելութեամբ Վիեննայում Միւնիխի տներին եկեղեցային մէջ, միայն ցաւ է ինձ խոտովանել, թէ ինձ անկայ է մինչև այսօր, թէ արդեօք այդ պատկերը սկզբնաւոր է, թէ միայն մի շատ աջող ընդօրինակութիւն և թէ ինչպէս է հեղինակին կամ ընդօրինակողին անունը: Պատկերների տակ կան հայ վարպետների անուններ չը կան, այլ միայն նուիրողները և այսպիսով հայ գեղարուեստի պատմութեան համար մի շատ կարեւոր կէտ կորսված կերեթ, եթէ կարելի չը լինի անուղակի միջոցներով ի յայտ բերել այդ թագուն անունները: Փոքր է այն պատկերների թիւը, որոց վրայ ազդել է յունական եկեղեցական նկարչութիւնը և կամ որոնք թերևս ուղղակի յոյն վարպետների գործեր են: Սակայն նաև սրբա զուրկ են իսկական արժէքից և միայն նրանով հետաքրքրական, որ կը գտնվէին հայ տաճարների մէջ, հայկական սկզբնաւոր պատկերների հետ: Ինձ, իբրև բժշկի, երկու սեռի հիւանդների մի մեծ թիւ դիմեց իմ չորս օրվայ ներկայութեան միջոցին Մազնեվկայում և ես առիթ ունեցայ հայ ժողովրդի ներքին կեանքի մէջ մի շատ շահեկան ակնարկ գցել և ծանօթանալ նրա մուլ կողմերի հետ: Պէտք է գիտնանալ, թէ այս երկրի մէջ, ուր ժողովուրդը տգէտ և նախապաշարված է, անխտիր ամեն ազգից, շառաչատաների ամբողջ լեզվօններ բոյն են դրած և կը

ընթացում, Մ. Մուսինյան և Ա. Ալմանասեանց։ Այս վարչությունն ուղարկում է, որ այստեղի ճիշդ կենդանություն ստանայ, նաև ունի, որպես հերթական հարցեր, իր ձեռքի տակ գրադարան-ընթացքարանի և աղքատացի հարցերը։ Արդեօք լաւ է՞ր լինի, որ այդ երկու կարևոր հիմնարկությունների վրա նոր տանեն, որոնց բացուցելուց յետոյ մեր ժողովուրդը անկասկած աւելի լաւ կը կապվի Քարեգործական ընկերությունին, ինչպէս և նրա գաղափարների հետ։ Այս է սպասվում այժմեան վարչությունից։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պետերբուրգից հաղորդում են դերմանական «Local Anz» լրագրին, որ Կ. Պոլսի ուսուցիչ դասուցի Ալեքսանդր Կարապետի խորհրդի անդամ, իսկ նրա տեղ Կ. Պոլսի դասական և նշանակվելու Միսիսիսի ուսուցիչ դասական Իդիօլովի։

Լազարեան ձեռարանի տարեկան հանդէսի մասին Մոսկովայի լրագրերում գտնում ենք հետևեալ մանրամասնությունները, որ հաղորդել է Ղրիբկոսով Միլլեր իր ձեռքի մէջ։ Ձեռարանում շատ գեղեցիկ կերպով է գրված մարմնամարզություն գործը։ Ուսուցիչ Միսիսիսի Վանքերով մարմնամարզության դասերը աշակերտներին ձանձրոյթ չէ պատճառում, ընդհակառակը, ամենքն ոգևորվեալ է և բաւականությամբ են պարսպում այդ թարմացող դասերով։ Պատուտական դասարանը երկու մասի է բաժանված և առաջին բաժանումը նշանակված է ուսուցիչներին քիչ ժամով հայտնի համար։ Հայրը լրագրի դասատուությունը նոր հիմք վրա է դրված, առաջին երկու դասարաններում աւանդված է ժամանակակից կենդանի գրական լեզուն և միայն երրորդ դասարանից է սկսվում հին հայերէնի դասատուությունը։ Աշակերտների առաջադիտության համար բարձր դասարանները աշակերտները ձրի կրկնություններ են անում ստորին դասարանների աշակերտների հետ և այդ գործը կատարում են վերին աստիճանի բարեխղճաբար։ Բայց արարական լեզուի կորստից, ձեռարանում Ն. Սարգսյան և Լեոն Մանրեանց բացի են ազդարարության և համեմատական լեզուագիտության ձրի դասընթացները։ Լազարեան ձեռարանին լրացման իրաւունքներ չընտրելու յիշատակելի լրացած լինելով, մասնագիտության դասարանների խորհուրդը ձեռնարկեց հրատարակելու, պրոֆէսոր Գ. Սարգսյանի հետ հետադարձ, որի համար պատուաւոր ինամակ գեներալ իշխան Արամէլը-Լազարեով նուիրել է 1800 բուրջի։

Նորբերս վաղմանված ուսուցիչները Պոլսի Կոնստանտին Պետերբուրգի լրագրերը նուիրում են յորտաններ և բազմակի տեղեկություններ։ Պոլսի մեծաւ 78 տարեկան հասակում։ Նա յայտնի էր իբրև երկրպագու գուտ գեղարուեստի, պատկանում էր այն չկային, որ արտադրեց ձեռ և Մարկով բանաստեղծներ։

Երբ մեր ժողովրդի արժանեցիկ գիտությունները և նախագիտացի, որինակի համար, մի անձի, որ կարծես երկար տարիները ի վեր այստեղի հաստատված է, և որ լինը զոյտոր անուանել կը այց միայն նա պատճառով, որ մնացած է իբրև պարզ հիւանդապահ մի պոլսական հիւանդանոցի մէջ։ Նա մինչև իսկ մասնագետի հուշակն ունի և կը դարդի վնասական հիւանդությունների բժշկությունը։ Մի չոր, նիւսար, միջնասակ անձ, որի դիմադեմը զուրկ են համակրել արտայայտությունից և կը մատնեն ճարպիկ և շահանքի, միտաբան ժողովուրդը իր ցանցերի մէջ պահելու միտքնակ շաղաւտանը, ան սորա նման տիպերի մարդ շատ անգամ կը պատահի Թիւրքիայում, ուր ժողովուրդը և կառավարությունը կարծես ձեռք ձեռքի սուրճ անալիս իր խոր տղությունները, երկրորդն իր անտարբերությամբ, իրականում են այս անձերի վնասակար գործունէությունը։ Մի անանձին բժշկական տխուր տիպ կը ներկայացնեն Աթէնքից եկած յոյն կրթութիւնները, որոնք ողորդած են Փլեր-Ասիայի ծովափայ և ներքին հայաբնակ թաղանթները և որոնք զուրկ լինելով հիմնական ուսուցիչ և հրէական շահանքի ոգով տղորդած, նկատում են իրանց արուեստը միմիայն իբրև միջոց ապրելու և դրամ ստանալու։ Բժշկական կուլուրի վնասությունը առհասարակ անմասն է սրանց և այն միջոցները, որոնք նրան ի գործ են դնում աղքատ ժողովրդից դրամ շորթելու համար, արդար զայրոյթ և խորին հակադրություն են ներշնչում դիր։

Պոլսի Կոնստանտին Պետերբուրգի մէջն այն էր, որ նա յարգում էր դեղատեւսն ամեն տեղ և ամեն ազգի մէջ։ Նրա համար դերմանալի Միլլերը նորան թանկ էր, որքան հարեակից Պոլսից։ Պոլսի վերջին տարիներս զրկվեց իր առողջությունից, բայց պահպանեց մտքի և երևակայության թարմությունը։ Պետերբուրգի գրողները չըմանում յայտնի էին նրա ուրբաթ օրվայ երեկոները, երբ նրա մոտ հաւաքվում էին ինտելեկտուալները։ Պոլսի մարմինն ուղարկվեց Իտալիան, որտեղ անհաջող փորձերով կատարվեց մեծ հանդէսով։ Իտալիայում տանում էին ուսանողները։ Իրականում վրա կախված էին բազմակի պատկերներ։ Երկարատեւ կայսրանում բանաստեղծները Ալֆանսինի և Պորֆիրով կարգային ստանաւորներ նուիրված Պոլսի յիշատակին։

Սեպտեմբերի 1-ից Վլադիմիրով քաղաքում սկսեց հրատարակվել «Восточный Вѣстник» ամսական մի լրագիր, որ հրատարակվում է շաբաթը երկու անգամ։ Լրագրի առաջին համարում, որը մենք երէկ ստացանք, խմբագրությունը պարզում է իր դասանունը։ Ռուսաստանի ծայրերում հրատարակվող լրագրերը, ասում է խմբագրությունը, պիտի ծառայէ այն քաղաքականությունում, որ ձգտում է հետաքննել ազգայնական լինածություն, միջազգային լինածություն և կառավարությունների ցաւալի պատճառները։ Սէր և լոյս՝ անս ինչ են պահանջում Ռուսաստանի շահերը այն տեղերում, որոնք կոչված են կուլտուրական կապերով միմյանուր։ Նրա հետ։ Այլ լրագրի պարտքն է օգնել այդ գործում, ծանուցիչներով քաղաքական հարևաններին միմեանց հետ արդարություն սկզբնական և մարդկային անձնատուրությունը յարգելու միջոցով պահպանելով համբարաշխությունն առանձին ժողովուրդների մէջ, տանելով նրանց դէպի կուլտուրայի ընդհանուր, ամենքի համար հաւասարապէս թանկագին շահերը։ Աւելորդ է ասել որ այդպիսի ուղղություն հետևող լրագրին մենք միայն կատարեալ աջորդութիւն կարող ենք ցանկանալ։ Արախալի է տեսնել մամուլի գործը՝ հաստատված Ասիայի արեւելեան ափերում։ Լրագրերը, ինչպէս երևում է, հետաքրքրական պիտի լինի, առաջին համարներում գտնում ենք տեղեկություններ Սասնային կղզուց և անպիսի տեղերից, որոնք աջորդի և դաժանակիր աշխատանքների անուան հետ են կապված և մինչև այժմ հնչում էին մեր ականջին մի առանձին տխուր-խորհրդաւոր չեչուով։

Մենք հաղորդել ենք, որ կիրակի, նոյեմբերի 1-ին պէտք է բացվի ղրնուտական մուզէի մէջ պատկերների ցուցահանդէսը Այժմ մեզ խնդրում են տեղեկացնել, որ ցուցահանդէսը բաց կը լինի հասարակության համար կիրակի օրը 3—4 ժամը, իսկ այնուհետև անուստեան ժամի 11-ից մինչև ցերեկվայ ժամի 4-ը։ Մուտքն արժէ 30 կոպէկ, բայց երկուշաբթի օրերից, որը պէտք է արժենայ 50 կոպէկ։ Երեկաները վճարում են կէպը։

Ստոլին։ Չը լինելով այստեղ կառավարությունից հաստատված որոշ գներ դեղերի համար, ինչպէս գոյություն ունեն Եւրոպայում, կապակցություն են հաստատում, գրեթէ բոլոր բժիշկները, այս կամ այն դեղատեսակի հետ և հին ձրի կամ շատ արժան դարմանելով հիւանդները, ստիպում են հին չինեյ տալ իրանց դեղերը, որոնք սուղ գներով նրանց յետոյ բաժին են ստանում դեղագործից։ Այս կամ, մի հիւանդի շատ աւելի այցելություններ տալով, քան որչափ անհրաժեշտ հարկաւոր է, դարմանումից յետոյ շատ աւելի դուրս են պահանջում։ Այնքան դարմանը, կիթ ժողովուրդը, որ իսկականը կերծիցը գանաղանելու կարողությունը չունի, սկսում է առհասարակ անօրոտանություններ նայել բժշկության վրա։ Բժիշկներն ուղղակի անբարոյականացնում են ժողովուրդը, փոխանակ բարի օրինակով զայն բարձրացնելու և արւեստները։ Այս յիշատի, ինչ չէլրայի փառանք և որին այնպես պարտական ենք, պէտք է շատուց շնչած լինի, գոնէ իմ տեսած յոյների մէջ, որոնց տիրապետող յատկանիշն է դարձած գծում նրկապաշտությունը։

Երբ են հասուց Մադնէլիա, բոլոր Տէլէն բրմիշկները, որ հաստատված են հոս, արդէն արտաքովմ էին վերջին թիւրք-յունական պատերազմի պատճառով և հարկը 5 կամ 6 թիւքահայտակ յոյն բժիշկներ մնացած էին քաղաքը։ Եթէ այս պարագան և թէ մի նոր բժիշկ տեսնելու և խորհուրդն առնելու ցանկությունը բերին իմ մոտ բազմաթիւ հիւանդներ, առհասարակ

Օղէսայից հեռագրում են «НОВОСТИ» լրագրին, որ Նալուպուս քնակիղ ուսուցիչ յայտնի գրող Չեխովի առողջութիւնը վատացաւ։ Նա շարունակ հազում է և երբեմն արին է թըրում։ Վերին աստիճանի ցաւալի կը լինի, եթէ համակրելի գրողը չը կարողանայ ազատվել վտանգաւոր կերպարանք ստացող հիւանդությունից։

ԱՍԱՆՅԱՆՅԱՆՅԱՆ մեզ գրում են հետևեալը։ «Սրանից մի շաբաթ առաջ այստեղի հոգևոր կառավարությունը քարտուղար Վանան Նաղարեանց, որ իր վարքով ու բարքով տխուր հուշակ է վայելից եկեղեցու գալթում ծխականների ներկայութեամբ անստեղծ Սայնայանքներ թաղեցին և մինչև իսկ անպատկառ խօսքերով տանակիր արեց ընդհանուր վերաբերեալ նուիրական զգացմունքներ։ Հասարակությունն այդ անաստիք դէպքի առիթով շատ յուզված և վրդովված է, մասնաւոր ուր այդ դէպքն առաջինը չէ... Լսում ենք, որ անպատկառ քահանայն գանդառով է ուղղակի մարմնաւոր իշխանություն։ Բայց հեռագրերը է, թէ մեր հոգևոր կառավարությունն ինչ դրք է բռնելու իր ստորարդեալի այդ տեսակ արարքների դէմ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Փրանսիական ամբողջ մամուլը անաղին յօդուածներ է նուիրում Իրէյֆուսի գործին վրձնաչինջ դատարանի որոշման առիթով։ Առաջ ենք բերում զանազան ուղղություն և բանակի լրագրերի կարծիքները։

«Temps» լրագիրն ասում է. «Բոլոր անկեղծ մարդիկ ցանկանում էին լոյս այն պատճառով, որ այդ լոյսը պէտք է ապացուցանէր իրանց արդարությունը։ Վախեալ քննությունից կարող էին միայն նրանք, որոնք զիտէին թէ պէտք է շարժվին։ Այժմ նոյն իսկ ամենակատուր վիճողները ընդհանուր կերպով հաշտվում են վրձնաչինջ դատարանի որոշման հետ, որը արդէն մտեցրել է մեզ խաղաղացման։ Ելի մի քանի օր կամ մի քանի շաբաթ համբերություն և կարելի է յուսաւ, որ պարզ կը վերջանայ և կառավարութիւնը բոլորովին կը վերականգնուի։

«Journal des Debats» գրում է. «Վերջին դէպքերից յետոյ ամենքի նայուածքն ուղղված էր վրձնաչինջ դատարանին և նրա որոշումն անհրաժեշտ էր միակը, որ կարող էր ընդունվել անկեղծ կողմից։ Անհրաժեշտ էր, որ Իրէյֆուսի գործը յանձնվէր նրան, դատարանից բուպատում էին ոչ միայն ձեւական վճիռ, այլ լրակատար, վերջնական վճիռ, նա հէնց մտել է այդ շաղի մէջ և մենք յոյս ունենք, որ նրա կատարած քննությունը կը պատուի վերջին վարդաբար։

«Matin» լրագիրն ասում է. «Մենք մտնում ենք վաղմանին, ինչ տեսակ կը լինի նա, չէ կարելի ճշգրտել նախատեսել, բայց մի բան անկասկած է, ղեքախտաբար այդ այն է՝ որ եթէ

Տայ ժողովրդից և փոքր մասով նաև թիւրք և յոյն ազգաբնակիցները։ Այս ընդունվ այս հիւանդները, որոնք մեծագույն մասը իրական սեռին կը վերաբերէր, համոզվեցայ, թէ սաղմեր վիճեցնելու սովորությունը գրեթէ նոյնքան տարածված է հայ կիները, որքան թիւրք կիները մէջ, որոնք համար այս գործողությունը՝ որ մի ոճի է եւրոպական բնաւնութիւն և ամենախիտ կերպով կը պատմվի Եւրոպայում, մի բոլորովին հասարակ բան է դարձած։ Հայ կիները շատերը կը յառաջանան վիճումներից և վիճեցնելու համար ի գործ դրված միջոցներից, և ինձ այնպէս կը թուի, թէ Վարի թաղի հայ կիները աւելի մեծ կոտորածներ կը տան արգանդի հիւանդությունների, քան Վերին թաղաները, որոնք իրանց ամփոփ և օտարներից գրեթէ քնաւ շաղղված նաւապետական կեանքով աւելի զը ժուարանակ են դէպի անբնական միջոցների գործածությունը։ Սակայն նաև ջղային հիւանդությունները, որոնք իբրև պատճառ և հիւանդութիւնները, շատ տարածված են հայ կիները մէջ և ես պէտք է խոստովանեմ, թէ ինձ մեծ դարմանք պատճառեց հաստատել, թէ այս, գրեթէ շինական կեանք կատարող կիները վրա յաճախ կը տեսնվին Hysterie կոչված ջղային հիւանդութեան նշանները։

Իսկ կրկական գործը Մադնէլիայում կը զընունի նոյն վիճակի մէջ, ուր նա գտնված է, իմ յիշողությամբ, քսան տարի առաջ Կ. Պոլսում,

նոյն իսկ ապացուցանվի Իրէյֆուսի անմեղությունը, դարձեալ կը գտնվին մարդիկ, որոնք յամառած կը մնան իրանց կարծիքի մէջ։ Մի քանիսը այնքան հեռու են դնացել, որ այլ ևս հնարաւորութիւն չեն տեսնում նահանջուած։

«Journal» լրագիրը, որ առաջ հակված էր հակադրեյֆուսականները կողմը, այժմ յորդորում է ամենքին վտանգութեամբ վերաբերվել վրձնաչինջ դատարանի քննության։ «Մենք վրձնաչինջ հերքում ենք այն միտքը, թէ քաղաքացիական դատարանները միշտ կանխակալ կարծիք ունեն ղրնուտական դատարանների արտասանած վճիռների դէմ, այդ՝ կատարեալ գըրպարտություն է։

Այն լրագրերը, որոնք առաջ էլ վերաբնութեան կողմն էին, այժմ, ի հարկէ, ողերված ողջունում են վրձնաչինջ դատարանի որոշումը։ «Siècle» լրագիրը ասում է. «Այդ որոշումը կը վերականգնի Փրանսիայի բարի անունը, մենք իրաւունք ունենք հպարտանալ այն յաղթանակութեամբ, որ արդարապատուութիւնը և ճշարտությունը տարան։ «Petite République» լրագիրը գրում է. «Քիսնութիւն նշանակելու յաղթանակութիւն է ճշմարտութեան և Փրանսիայի համար։ Չուր տեղ ընդհանուր շտաբը անս չորս տարի է խորամանկութիւններ է գործ դնում, մասնություններ է անում և խաբում, դուր տեղ նա գերեզմանի մէջ գցեց անմեղիւն և բարձրացրեց մեղաւորին, դուր տեղ նա կազմեց կեղծ դատականներ և մատուցողը եղաւ դատարանի «dossier»-ի վրա։ Այժմ նա ստիպված է ձանապարհ տալ ճշարտություն։

«Radical» գրում է. «Վրձնաչինջ դատարանը ամեն բան կիմանայ, ամեն բանի հետ կը ծանօթանայ։ Տեսնեք, արդեօք սուրբ Գոմիսիկեան փողոցի կամարիկները կը համարձակվին ընդդիմանալ արդարությունը երկրի բարձրագոյն ատեանին և կը գտնվի այնպիսի մի կառավարություն, որ թոյլ տայ այն բանը։

«Aurore» լրագիրը մէջ ողջունելով դատարանի որոշումն, ասում է. «Թող ամեն բան ասվի, ամեն բան յայտնվի ի լուր ընդհանրություն և թող Փրանսիայի իր ճշմարտեղ ծոցից բխած փոփոխվող սրբի, մաքրի ցեխի կոյտերը, որ ստույթեան վերաբնութեան հաւաքը են։ Տուէք օղ, լոյս և թող Փրանսիական ժողովուրդը, ազատվելով իր ապարդիւն երկրաշինարից, վերականգնի իր ընթացքը դէպի խաղաղութիւն և արդարապատություն։

Բայց կատարած է Բոյֆօր, որ փրկուրը բերանին իր «Intransigeants»-ի մէջ գրում է. «Վրձնաչինջ դատարանի պաշտօնական երէկ գերմանական կայսրի հպատակությունը ընդունեցին. նրանք շարունակում են այն գործը, որ այժմ անկարող է կատարել Իրէյֆուսը Խոյրիկ հասարակական փրկություն մասին է։ Լիազորություն տալ Իրեմանիայի այդ դաշնակցներին՝ ամենափոքր ակնարկ գցել մեր պետական պաշտպանութեան գաղտնիքների վրա, այդ կը նշանակէ ամբողջ տարիներ անհասարակ դարձնել այդ պաշտպանությունը։ Սքը Վնոյի (պրոկուրոր) թշնամին կը մտնի մեր երկիրը, ի հարկէ, նրան արտաքսուրը Բարը չի լինի։»

Երբ ես, դեռ մանուկ, կը յաճախէի ազգայնական թաղային վարժարանները։ Թերեւս այժմ Կ. Պոլսում մի փոքրիկ փոփոխություն դէպի լաւ արդէն կատարված լինի, սակայն Փրքը-Ասիայի այս խոլ անկիւնում ամեն ինչ մնացած է իր հին նախնական վիճակի մէջ և եթէ մարդ ինքը չը տեսնէր և չը ջոպոխեր տխուր իրականությունը, հարկ պիտի տար հաւատարմութեամբ իմ աչքի առջև ներկայացաւ և ղիս դարմանելով և տիրութեամբ համակցեց։ Նոյն ուսուցիչ դպրոցական ժրգիրները հիմնական ուսումից զուրկ և իրանց բարդ ղրա ողբացող նոյն վարժարանները, կարգապահություն նոյն պակասությունը, նոյն անբարեկարգ և կեղտոտ դպրոցականները, նոյն տաղված և մաշված գրասեղանները, նոյն թանձր փոշին և անմաքրութիւնը սրբաների մէջ։ Կարճ նոյն Արեւելքը իր յաւիտենական թմբուկեան միտքով լի մէջ։ Այս, իբրև հայ և իբրև բժիշկ իմ այս տեսանկյունից խորագէտ ճնշվեցայ և ծանր մտածումներ ղիս պաշարեցին այս ցիր ու ցյան գաղթականությունների ապագային մասին։

Իդիլը
Խօսքով Վանէ Մինասեան

«Libre Parole» առում է. «Մենք հասկանում ենք այն դատարարը, որ դուռ են բաց ֆրանսիացիները՝ տեսնելով առաջակային երրորդությունը—Լէվ, Բարդ և Մանս...»
Անգոր կատարություն...

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒԳԻՍՏԻՑ

4. Պոլիս, հոկտեմբերի 20-ին
Հարկ չեմ տեսներ մանրամասն նկարագիրն ընդ այն հանդիսներուն և ցարդ նմանը չի տեսնում լուսավորությունն, որ տեղի ունեցան ի պատիւ գերմանական կայսերական զոյգին: Հեռագիրն արդէն հարողով կ'ըլլայ ձեզ, և քաղաքին թերթերը մանրամասն նկարագիրն ըրած են՝ զոր պիտի կարգաքանակու: Ես միայն սակաւ չափ ըսեմ, որ եղած ծախքը 800,000 օսմանեան ոսկին, այսինքն՝ 18 միլիոն ֆրանկը կ'անցնի: —Ո՛ր չանցաւ:

—Միայն մէկ քանի օտարականներ... Հաւատացէք, որ տեղական ժողովրդեան և ոչ մէկուն զրգանքը ոսկի մը մտաւ Պաշտօնեաներու շրջանակին մէջ կը խօսուի, թէ ամենին չէր վայելէր այսքան ծախք ընել անձնատիրութիւն մը գործարարական համար, մինչդեռ իրենք, պատշտօնեաները՝ ամեն օր բռնութիւն կը թափեն և գէթ ամսական մը չեն կրնար առնել իրենց գաւակներուն հացազինը վճարելու:—Սոսն ճշմարտութիւն մը, զոր մայրաքաղաքին թերթերը քննականաբար չեն կարող գրել: Ահաւասիկ ձմեռն եկաւ ժողովուրդը, անձրևներն սկսան: Թեղծ պաշտօնեաներ գէթ երկու ամսական առած լինէին՝ որքան ուրախ պիտի լինէին:

Մինչդեռ մայրաքաղաքին մէջ, ուր հանդէսները վերջացան և փոխանակ զայն երջանակներու և հնարաւորութիւններու՝ թշուառ պաշտօնեաներու և բազմաթիւ աղքատներու անէծքը ձայններն են, որ կը բարձրանան. Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ ալ ընդ չեն բողոքող ձայնները: Իրերինէն «Temps»-ի ուղղակի թղթակցութիւն մը կը հաստատէ, թէ պրուսական լանդագրի և գերմանական թայստագրի միջև բանակաւոր առարկայ եղած է Վիլհելմ կայսեր առաջարկը ի մասին այն վարկին, զոր լանդագրին կը պահանջէր իր ճամբորդութեան առթիւ եղած անազին ծախքերը գոցելու համար: Ներկայ թայստագրը բացարձակապէս կը մերժէ որ և է նուազ, որ կ'առաջարկուի լանդագրի կողմէն, հետևաբար կայսեր առաջարկը բաւական հակառակութիւն պատճառած է: Վրտուի եղբոր, որ եթէ արքունի գանձն անբաւական էր փակելու կայսերական սոյն մեծազորը ուղևորութեան ծախքերը՝ լուսազորին էր ետ կենար:

Նոյն թղթակցողը կը յաւելու, թէ Աւստրիոյ բողոքականաց կոնստիտուցիոն մերժել է այն հրահրները, որ եղած էր իրեն՝ ներկայ գանձուրու երեսնամեակի վերամանական եկեղեցւոյ օրհնութեան հանդէսին: Տրանսիլվանիոյ բողոքական եպիսկոպոսն ալ յիշեալ կոնստիտուցիոն օրինակին հետեւ է: Ֆրանսիական «La République Française» կ'ըսէ, որ գերմանացոյց մէջ անազին վեճի նիւթ եղած է, թէ Անգլի ճանապարհային ընկերութեան ըրած անազին ծախքերն ինչպէս պիտի վճարուին. կ'ըսեն եղբոր, որ այդ չի պատկանիր թայստագրին, այլ միմիայն պրուսական կառավարութեան՝ սակաւութեամբ, թէ երուսաղէմի Ս. Փրկիչ եկեղեցին, որուն բացման և օրհնութեան առթիւ տեղի ունեցաւ կայսերական այս մեծածախ ուղևորութիւնը, կատուցուած է այն տեղւոյն վրայ, զոր սուլթանն իրեն նուէր շնորհած էր Վիլհելմ I-ին, ներկայ կայսեր պապին, որ միայն Պրուսիայի թագաւորն էր 1865 թուականին և ոչ կայսր Գերմանիոյ:

Գիտնալ պէտք է, որ ըստ գերման լրագրաց, կայսերական սոյն փառահեղ ճամբորդութեան բովանդակ ծախքը ինչու միլիոն մարկի կը հասնի: Եթէ ի նկատ առնուի, թէ Հոնդոնցիներն զբօսանալին մէջ կան 8400 շիջ Սթաղէնի զարեյուր, 4700 շիջ շամպայնի, 5000 շիջ Ռէնի սպիտակ գինի, 3500 շիջ լեժանդակազէտ և մեծաքանակ պահածոյ համադրանքի տուփերու մէջ՝ դիրան կարող ենք երևակայել մնացեալ ծախքերը: Ամենաբարձր ձի մը յատկացուած էր Վիլհելմ կայսեր ձեռներուն: Թամբոն ու բարդ կազմածն ոսկի, արծաթ և ոսկեհում թանուածներով պատած էին:

Վիլհելմ II-ի հետ գանձուղներուն մէջ կային Եօլէնբուրգի կոմսը, որ արքունեաց վերատեսուէն է, ակտուարեալ ֆոն Վէյզել կոմսը, կայսերական տան վերատեսուէ քարոն Լինքելը, բժշկապետ զոկտոր Լէյֆֆոլը, զոկտոր Իլլպերկ, կայսերական առաջին թիկնապետ ֆոն Բլեյքեն և ուրիշներ. կայսերական մանուար դրամատիկ զոկտոր Լուքանուս, արտաքին գործոց նախարար

քարոն ֆոն Բրուլով, իսկ կայսրուհին հետևորդներն էին՝ ֆոն Բրադերով կոմսուհին՝ ընդհանուր արարողակներով արքունեաց և ուրիշ պատուակալ տիկնիկներ:

Մայրաքաղաքին միւշիսիւպալատէն՝ արծաթեայ գեղանկար դարձանով մը նուրբ կայսեր ու կայսրուհուն գերմաններն ու թուրքերէն հետեւեալ արձանագրութեամբ. «Յանուս 4. Պոլսոյ բողոք ժողովրդեան կը մատուցուի ի յիշատակ այն ուրախութեան և փառաւորման, զոր պատճառած է Գերմանիոյ Վեհափառ Վիլհելմ II կայսեր, մեր օգոստոսափառ սուլթանին նկատմամբ ունեցած սերտ բարեկամութեանը հետևանքը՝ այս երկրորդ անգամ մայրաքաղաքս այցելելու: Այս նուէրը մատուց ըրվան փաշա:

Երկու հինգ ոսկեխոցի մեծութեամբ շքարդած մ'ալ պատրաստուեցաւ՝ համակ ոսկի, որ կայսեր կողմանէ նուիրուեցու Վիլհելմ II-ին: Այս շքարդածի մէկ կողմն օսմանեան զինանշանը քանդակած է և շուրջը գրուած է թուրքերէն լեզուով՝ «Տեսակցութիւն Սուլթան Համիդ Բ. Խանի՝ ընդ Գերմանիոյ կայսեր Վիլհելմ II-ի, երկրորդ անգամ և 4. Պոլսոյ. գրուած է նաև թուրքականը. իսկ միւս կողմը գրուած է գերմանական զինանշանը՝ արծիւը, որոնց շուրջը գրուած է նոյնպէս վերոյիշեալ խօսքերը՝ գերմաներէն լեզուով: Սոյն շքարդածին փոքր, արծաթէ ու պղնձէ շինուածներն ալ տրուեցան կայսերական հետևորդներուն:

ՍՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒԻՐԻ

—Վերջին ժամանակներս Անգլիոյում կատարվող ժողովքն սաստիկ սպառնալիցութիւնները, ինչպէս հարողովում են անգլիական լրագրողները, նպատակ ունենին ոչ միայն Փաշտօնային ինտիլլը, այլև այն, որ հող պատրաստեն եզրուական հարցը վերջնականապէս լուծելու՝ յօգուտ Անգլիայի: Լրագրողները հասկացնել են տակալ, որ վաղ թէ ոչ Անգլիան պէտք է իր հովանաւորութիւնը հրատարակի Եզրուական վրայ: —Հռոմի պապը մտադիր է կազմել 1900-ին երաժշտական կոնգրես և նշանակել պրէսիսա ի պատիւ եկող դարի գրոված ամենալաւ օրհներգի համար:

ՄՇԱԿԻ ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԵՏԵՐՔՈՒՐԳ, 30 հոկտեմբերի: Հակածանտարային յանձնաժողովից. Սամարայի շրջանի Անգորը զաւարտած վարակիչ հիւանդութիւն երևալու պատճառով՝ յանձնաժողովը նախագահ պրինց Սլեքսանդր Օղէնբուրգսկին ուղևորվեց Սամարայն՝ միջոցներ ձեռք առնելու համար: Հասնելով հոկտեմբերի 26-ին Սամարայն, նա իմացաւ, որ Անգորում արդէն շինված է հիւանդանոց, և վարակված տեղը չըլծայված է: Բժիշկները որոշեցին, որ երևացած հիւանդութիւնը ուսուցչաւոր ժամտախտ է: Անգոր է ուղարկված մասնագետ—բակտերիոլոգ բժիշկ Լեվկին, որ ուսումնասիրել է ժամտախտը Հնդկաստանում: Ձեռք են առնված հետեւեալ միջոցները. հիմնվում է բժշկական-հետազոտական կենտրոնի ամբողջ ցանց վարակեան տեղի շուրջը. բացի դրանից կազմված են բժշկական թուղթիկ խմբեր, որոնք պէտք է հսկին Բուխարայի, Խիվայի, Անդրկասպեան երկրի, և Թուրքեստանի միւս տեղերի վրայ: Երօպական Ռուսաստանը վարակութիւնը պահանջուի համար՝ հիմնված է բժշկական հսկողութիւն՝ Անդրձանի և Անգոր-կասպեան երկաթուղիների, Կրասնովոդսկի, Վասպուր ծովի բողոք ամբերի և Աստրախանի վրայ: Վտանգը մեծանալու դէպքում պատրաստ կը լինեն պահեստի բժիշկներ և ֆելդշէրներ պետութեան զլխաւոր բաղաւորներում: Պահեստի համար առ այժմ գրված են 100 բժիշկ և 80 ֆելդշէրներ. ցանկացողներին շարունակում են ցուցակագրել: Իրենցի եղանակով պատուաստելու միջոցներ բաւականաչափ կան. Հնդկաստանից բերվում է Խովկինի հեղուկը: Նոյնը պատրաստվում է և Ռուսաստանում:

Անգորում միջև հոկտեմբերի 3-ը 357 բնակիչներին մեռան 219 հոգի. այդ ժամանակից մինչև հոկտեմբերի 21-ը հիւանդացան 19, մեռան 14, հիւանդ են 14 հոգի: Վերջին երկու օրը, հոկտեմբերի 21-ին և 23-ին նոր հիւանդութիւն չեղան:

Սամարայնի շրջանի և Բուխարայի խանութեան միւս գիւղերում և տեղերում գրովելուր գոհացուել է 30 հոկտեմբերի: Եւքեր-փաշային ուղղված մի ուղղութեամբ, որով պահանջում են, որ նոյեմբերի 3/15-ին թիւրքաց բողոք օֆիցիէր-

ները, զինուորները և ժանդարմները, առանց բացառութեան, այլ և Սուլթանի եղող բողոք պատերազմական նաեւը հետանան կղզուց թիւրքաց դրօշակը կ'իջեցնին:

ԺՆՆԵՎ, 30 հոկտեմբերի: Սկսվեց Լուկինի գործը: Նա հերքում է գործակիցներ ունենալը, բայց հիմք կայ կարծելու, որ աւստրիական կայսրուհու սպանութիւնը նրա անձնական նախաձեռնութեան գործ է: Յայտարարվեց վճիռը. Լուկինի դադարաւորվեց ցմահ բանդակութեան՝ ուղղիչ տան մէջ:

ՊԱՐԻՉ, 30 հոկտեմբերի: Սպանոսամերիկական յանձնաժողովը—Ամերիկացիների ներկայացրած կարծիքը հերքում է սպանիացիների պատճառաբանութիւնները. ամերիկացիները չեն ուղղում իրանց վրա վերցնել Վուբայի պարտքը և պահանջում են իրանց տալ Ֆրիլիպպեան կղզիները: Սպանիացիները այդ բանին համաձայն չեն:

ԻՄՐԱԳԻՐ ԱԼԵԿՍԱՆԿԻ ԲԱԼԱՆԹՍԱՐ ՀՐԱՊԱՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

- ԱՌԱՋԻՄ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ՀԻՒՆԱԿԱՆՈՑ Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԻՍՆԵՐ (Վուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ) Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից: Ա Ռ Ա Տ Ն Ե Ր Ը
- Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԻՍՆԵՐ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վերնբրան (սիֆիլիս) և միզուան. 5.
- Վ. Մ. ՉԻՎՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներարային 5.
- Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵՆՆԵՐ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.
- Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կողորդի, քթի և կրծքի 5.
- Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏՆԵՐ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայոց 5.
- Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—1 1/2—2 1/2 ժ. ներքին և միատեսական 5.
- Ե Ր Կ Ո Ն Ե Ր Ը
- Վ. Մ. ՄԱՍԻՎԻԼԱՉԻ—5—6 ժ. ներքին և երեխայոց 5.
- Ա. Ն. ՇՊԱԿՈՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներարային (երեխաբուժութիւն), վերնբրան և մարմի 5.
- Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԻՍՆԵՐ—6 1/2—7 ժ.
- Տ. Ի. ՐՈՒԿԻՆԵՎՈ Տիւրանդանոյց ջրմական և խոշորացուցական հետազոտութիւններ է առնում մէկը, խիստ արեան, կաթի և այլն:
- Վճար 50 կ. քաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցի վերատեսուէ՝ 44—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԻՍՆԵՐ

ԲԺ. Ի. Գ. ԱԼԵԿՍԱՐԵԿՈՎ
ՏԵՂԱՓՈՒՎԵՑ Գէորգիեվսկայա փողոց, տուն Ն. Ի. Արջիլանիձէի, № 11 (Սլէքսանդրեան այգու դիմաց): 1—3

Ս Ո Ւ Ր Ճ
Վազգէլ գին 25 կոպէկ
Ծախվում է բոլոր լուսավորութիւններում
1—5

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՅԻ
ցանկանում է ժամանակը դառնը ունենալ ՀԱՅՈՒ ԼԵՂՈՒՆԻՑ ընտանիքներում: Առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12 ժամը: Գիւմիկ հետեւեալ հասցեով՝ Головинский, Посудный магазинъ Жилова. 5—5

ԲԺ. ՎԱՅՆԱՆ ԵՐԺՐՈՒՆԻ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒՆԱԿՆԵՐ
մանուկներու բժիշկ, կողորդի, քթի և ականջի հիւանդութիւններով:
Առաւօտեան 9—12 ժ.
Երեկոյեան 4—7 ժ.
Գոլովինսկի պրօսպ. № 28, տ. Աղամօլի: 6—10

1899
Թ. ՊԱՏԻ, ԾՈՅԻ
ԵՆ ՍԵՂԱՆԻ
ՕՐԱՅՈՅՅՆԵՐԸ
ՀՆՐԱՅԻՆ ՏԵՂԱՓՈՒՎԵՐ ԵՆ ԵՐԱՅՈՅՅՆԵՐԸ
Ցանկացողները թի՛ղ շտապեն մեզ յայտնելու, որպէս զի ժամանակին կարողանանք հասցնել:
Թիֆլիս՝ Մակար Զմիկեան
(Ե. չ.) 8—20

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ՀՈՒՆՈՒՄԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԳՈՆՉՊԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է քաղաքի հոգևորականներին և աշխարհականներին, որ նոյեմբերի 1-ին, կիրակի օրը, ս. պատարագից յետոյ, ՄՐՆՈՒՍ. Գէորգ եկեղեցւում կատարվելու է ՀՈՒՆՀԱՆՊԱՏԵԱՆԻ պաշտաման կարգ՝ Գանձարանի նուիրաբերողներին յիշատակի համար և կարդացվելու է ընծայաբերողների անուանացուցակը: 1—1

Օ Գ Տ Ա Կ Ա Ր Խ Ո Ր Հ Ո Ւ Բ Գ !!!
ԱՌԱՆՑ ԵՐԱՆՈՒՄՈՒՄԻՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՅՈՅՅՆԵՐ ԲԵՐՆԻՍՏԱՆԻ ՇՈՒԿ-ՓՈՒՆԻ ՂԻՄԱՆՈՐ ՎԱՆՍԵՆԻԻՆԻ կերպը ջանքերից յետոյ արդիւց ձեռք բերել տղամարդկանց՝ սև և անձածկ ընտիր ժամացույցներ—ՏԵՐՄԻՆՈՒՍ, համաշխարհային յայտնի և մեծ անուն վաստակած ԵՔՏՐՈՎ Փափր Ժակոզ գործարանից. բարձր տեսակի ամերիկական ոսկէ շղթայով և գեղեցիկ գնդակիկով
ՔՐ Ն Գ Ա Մ Ե Ն Ը 6 Բ. 15 Կ.
Ուղարկում ենք մի բուրբի գրաւական ստանալուց յետոյ, մնացածը վերադրվելով մեզ անուց՝ ГЛАВНЫЙ СКЛАДЪ ЧАСОВЪ ШО-ДЕ-ФОНЪ ВЪ ВАРШАВЪ.
ՄԱՆՈՒՄԻՐՈՒՄ 1) ԵՔՏՐՈՎ Փափր Ժակոզ գործարանի ժամացույցները կարօտ չեն երբաշխարհներում: 2) չը նայելով պատուիրների անչափ շատութեան, հերթը շատ խստութեամբ է պահվում, և 3) երբք հատ պահանջողը գիշույն կրտաւանայ 4%: (Ա. չ.) 2—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ի
ՅԻՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԵ ԵՆ ԸՆԿ.
Կանոնաւոր և ուղղակի նաւարանցութիւն ՄԱՐՍԷՅԻՆ ԲԱՔՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթից:
Ս. հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մանուկ Տրապիզոն, Սասուն և Պոլս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 11/22 նոյեմբերի ԱՆՍՈՒՄ չորեքշաբթի, նաւապետ ԲԻՍԵՆԻ: Ս. այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ: Բաթումից Պարիզ ուղղակի հարկաւորութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գնով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակալներին:
ԲԱՔՈՒՄԻՐՈՒՄ—պ. Վիկտոր Գ'Արմին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍԻՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիճի փող. նախկին Արժուտու բարձրաւարա: ԲԱՔՈՒՄ—պ. Ս. Գիւլարեանին, Վոլոքեակինանայա Տրապիզոն: ՆՕՎՈՐՈՍՅԱՍԿ—պ. Միլիտար Հերշեյնդերին: (Ե. չ.) 12—20